

Františka Snopková

Uherské Hradiště

Práce s přírodními pletivy – drobná figurální plastika z kukuřičného šustí

Františka Snopková, rozená Mrkvová, se narodila v roce 1948 v Buchlovicích. Již odmala byla vedena k samostatnosti a manuálním pracím, které ji bavily, a později si k rukodělným činnostem vytvořila vztah. Uměla šít, plést, háčkovat a neustále vyhledávala nové záliby a přicházela s novými výtvoři. Po základní škole zůstala v učení u své tety, která jí poskytla odbornost v krejčovském oboru, a jako švadlena se poté uplatnila ve Svitě v Otrokovicích, kde byla zaměstnána jako šička. První zkušenosti s prací z kukuřičného šustí získala Františka Snopková v Ústředí lidové umělecké výroby u Ludmily Hermanové-Prachařové z Polešovic, která ji zasvětila do problematiky práce s touto přírodninou, představila jí přípravu a postupy získávání materiálu i vlastní technologické principy.

Dnes se věnuje zhotovování figurek z kukuřičného šustí více jak třicet let. Základním materiálem k výrobě jsou listy z kukuřičného šustí. Sběr si zajišťuje v čase sklizně sama, s pomocí rodiny, nebo jí nabízejí kukuřičné šustí i lidé, kteří znají její práci. Listy kukuřice musí být vyzrálé, čisté a bez poškození, aby bylo ošustované listí ve správné kvalitě. Období sběru na poli je proto nejdůležitější. Před samotnou výrobou se listy vypere v pracím prášku, řádně vymáchá, vymačká a v uzavíratelné krabici sítí. Takto zpracovaný materiál je připraven k použití, avšak dopředu musí mít již nachystané drobné komponenty – různé tloušťky a délky drátků na jednotlivé části budoucích figurek. Pokračuje nabalováním jednotlivých částí, které vycpává vatou, omotává nitěmi a lepí přírodním lepidlem. Sukýnky tzv. „nadívá“ větším množstvím listů, aby byly nadýchané a nadnesené jako skutečné. Tyto polotovary je nutné nejprve nechat proschnout, aby mohla práce pokračovat. Svrchní listy musí vykazovat přirozenou patinu. Konečnou fázi výroby tvoří používání různých přírodních doplňků, které figurky oživují a určují jejich charakter (různé bobulky, fazolky, košíčky, oříšky), cokoliv, co se dá najít v přírodě

(mechy, jeřabiny, suché květy, větvičky a další). Závěrečnou fází tvoří správné natvarování postaviček a namalování jednoduchého obličejce, a to pouze zakreslením očí. Práce je tak závislá na vnímavosti tvůrce, jeho umu, originalitě, vkusu a kreativitě.

Její tvorba je rozmanitá a odráží výtvarné vloh, vnímání a neustálé hledání námětů, především v terénu při nejrůznějších výročních slavnostech a folklorních příležitostech.

Náměty pro nové originální postavičky hledá rovněž ve starých ilustrovaných kalendářích, knížkách nebo v historických fotografiích. Jako předlohy jí slouží vlastní vzpomínky na idylické dětství na vesnici. Za kvalitní a originální práci jí byla v roce 2006 udělena městem Uherské Hradiště Cena Vladimíra Boučka a je držitelkou značky Tradiční výrobek Slovácka.

V díle Františky Snopkové se zrcadlí vztah k tradicím, lidové kultuře, radost z toho, že je o její kukuřičné figurky a betlémy zájem nejen mezi dospělými, ale i mezi dětmi. Své dovednosti a zkušenosti předává následovníkům – zaškolila dceru a přiučuje se i její vnučky. Obě jsou často zvány k vedení samostatných výukových kurzů v muzeích a školách, které jsou pořádány pro děti i dospělou veřejnost nejen ve Zlínském kraji. Tvůrčí prostor jí poskytuje každá účast na různých slavnostech, přehlídkách a festivalech, při nichž se konají jarmarky tradiční rukodělné výroby, na kterých může předvádět svou práci široké veřejnosti s možností se od ní něčemu naučit.

Petr Řehák

Karolinka

Práce se dřevem – výroba ručně štípaného šindele a rustikálních výrobků

Petr Řehák se narodil v roce 1976 ve Vsetíně, kde vystudoval Střední průmyslovou školu strojnickou. Již při škole začal pomáhat v šindelářské dílně svého otce Josefa Řeháka. V devadesátých letech představovala velkou část produkce výroba smrkových stěnových šindelů pro německé a švýcarské odběratele, kde se naučil preciznosti v té době u nás v šindelářství nezvyklé. Postupem času začal uplatňovat dosavadní zkušenosti a orientoval se na místní lidová řemesla a klasický šindel s perodrážkou, který nachází své místo na střeších domů zejména na Valašsku.

Petr Řehák je velkým propagátorem šindelářského řemesla. Využívá tolik potřebné místní bohatství v podobě hustého, dobře štípatelného jedlového a smrkového dřeva. Snaží se ukázat možné cesty návratu dřeva do běžného užívání v souladu s ekologickým přístupem k životnímu prostředí. Ručně štípaný a strouhaný šindel zhotovuje tradičním způsobem a pokračuje ve výrobě po staletí tak typické pro valašský region. V současnosti se můžeme s šindelem z dílny Petra Řeháka setkat v mnoha historických objektech v České republice a na Slovensku.

Šindele z pomalu rostlých stromů s pevnými letokruhy dokážou odolávat zubu času a nepřízní počasí po dlouhou dobu. Výběr vhodného hustého a štípaného dřeva je základní faktor ovlivňující podobu a kvalitu šindele. Celé tajemství výroby spočívá zejména ve výběru správného stromu. U smrků je na výrobu šindele vhodných např. jen 5 až 10 procent a u jedlí je to ještě méně. Správný strom nelze nikdy s jistotou určit jinak než uřezáním klátku a jeho rozštípnutím (štípe se, neštípe se, točí se, vlní se, zatrhá se). Příprava materiálu vyžaduje určitou rutinu a preciznost. Po staletí neměnný způsob výroby štípáním a strouháním zaručuje trvanlivost. Dřevěný šindel je určený převážně na střechy dřevěnic a památkových objektů, v poslední době si nachází cestu na stěny

provětrávaných fasád moderních ekologických domů.

Petr Řehák se věnuje i výrobě dalších dřevěných rustikálních předmětů, mezi které můžeme zařadit např. ručně dlabané okapy se samorostovými háky pro šindelové střechy, vyřezávané kláty (včelí úly), rozcestníky a zvoničky, a ostatní dřevovýrobě, pod kterou spadá výroba přístřešků krytých šindelem, houpačky, krmítka, ploty, výroba z masivu, rustikální výrobky, provětrávané fasády kryté šindelem aj. Výrobky nabízí zejména ve své dílně, která je vzhledem k poloze u cyklostezky Bečva častou zastávkou zvědavých cyklistů. Příležitostně své řemeslo předvádí i jarmarcích a akcích na Valašsku.

Petr Řehák zdědil po svém otci rodinnou firmu, ve které si zakládá napoctivém a kvalitním řemeslném zpracování jednotlivých kusů. K práci se dřevem přivedl i svoji manželku a starší dceru, ale také bratrance, kteří mu v dílně pomáhají. V průběhu doby se u něj učilo výrobě šindelů okolo dvou desítek mužských nadšenců různých věkových kategorií. Jednalo se i o místní obyvatele a včelaře, kteří se naučili vyrábět šindel a mohli si své domy a včelíny opravovat. Příležitostně v letních měsících pořádá řemeslné kurzy ve své dílně v Karolince. Svou práci rád veřejně prezentuje na řemeslných jarmarcích zejména na Valašsku a v rámci Zlínského kraje. O ruční výrobě šindele příležitostně píše články do odborných časopisů. V současnosti má největší odbyt především u místních včelařů a chalupářů při opravách střech.

Zdeňka Rajsiglová

Staré Město

Výroba drobných zvykoslovných předmětů – kraslice zdobené slámou

Zdeňka Rajsiglová se narodila roku 1948 ve Stříbrnicích. V roce 1970 jí v Ústředí lidové umělecké výroby (dále ÚLUV) nabídli práci zdobení kraslic slámou. Technice dekorování se začala učit u manželů Navrátilových z Uherského Hradiště, kteří barvili skořápky černou tuší, slámu řezali pomocí žiletky a lepidlo vařili na kamnech. Tento technologický postup byl však velmi časově náročný, a proto jej postupně inovovala. Kromě techniky zdobení kraslic se začala věnovat háčkování zašovských kvítek, které nějakou dobu pro ÚLUV též vyráběla. Poptávka po zdobených kraslicích však byla větší, a proto se po dvaceti letech k jejich výrobě vrátila a této činnosti se věnuje dodnes. Pro ÚLUV pracovala až do jeho zániku a poté si zřídila vlastní živnost.

Zdeňka Rajsiglová zdobí kraslice již více než padesát let. Tvoří v průběhu celého roku, protože výroba kraslic by jen v krátkém období před Velikonocemi, kdy je poptávka největší, zájem nepokryla. Vytvoří tak ročně několik stovek kraslic, které zdobí nejrůznějšími motivy ze slámy na slepičí, husí, křepelčí i pštrosí výdutky.

K výrobě kraslic zdobených slámou je potřeba vejce zbavené obsahu (tzv. výfuk) dále žitná sláma, brusný papír na čištění, dřevěné špejle pro barvení, nádoba s pískem na odkapávání obarvených výfuků, barva s různými odstíny, ředidlo, lak na dřevo pro samotné lepení slámy na vajíčko, ostré nůžky, nůž, skalpel a dlouhá jehla na nanášení nastříhané slámy. Nejnáročnější a nejsložitější částí přípravy, která vyžaduje zručnost, je stříhání stébel slámy. Nejprve se rozstříhne na dvě poloviny a rozžehlí na pásky. Takto připravené slaměné proužky se rozstíhají ostrými nůžkami na kosočtverečky, čtverečky, pásky, trojúhelníčky, případně i kolečka. Následuje vlastní aplikace připravených slaměných kousků na obarvený výfuk. Základem všech kraslic Zdeňky Rajsiglové jsou dva vzory – tzv. klásky a hvězdice. Podstatou skládání

malých částech do většího celku je přesná geometrie. Každý malý vzor je lepen z mnoha menších kousků nastříhané slámy. Uspořádání vzoru na výdutku musí být na milimetr přesné, jinak by celkový motiv neměl kýžený efekt.

V roce 2000 Zdeňka Rajsiglová vyhrála ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti soutěž „O kraslici na přelomu tisíciletí“ a podílela se zde i na lektorské práci v rámci rukodělného kurzu zaměřeného na kraslice zdobené slámou. V kurzu vyučila dvacet dva frekventantek, z nichž pět dále pokračuje v této činnosti. Do postupu výroby zaučuje dceru a své dva vnuky. Zdobení kraslic slámou ukazuje ve školách všech stupňů i na jarmarcích lidových řemesel. Každoročně jej předvádí v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, na předvelikonočních akcích Parku Rochus v Uherském Hradišti a ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti. Její práci můžeme obdivovat v České republice i v zahraničí. Její kraslici obdržel darem skotský princ, svou tvorbu prezentovala i v Litvě, Německu, Austrálii, Velké Británii, USA. Její výrobky získaly značku Tradiční výrobek Slovákka. Za dlouholetou činnost v oblasti zdobení kraslic jí byla v roce 2014 udělena Cena Vladimíra Boučka.

Kraslice Zdeňky Rajsiglové zdobené slámou jsou výsledkem její trpělivé, precizní a vysoce kvalitní ruční práce. Pod jejíma rukama vznikají již několik desetiletí originální výrobky, jejichž základem jsou staré vzory a tradiční technika výzdoby, kterou se snaží předávat svým pokračovatelům.

